

Ukraine – En beretning fra lokalvalget den 25. oktober 2015 ved Grethe Bille

Med nattog til Ivano-Frankivsk

Lokalvalgene i Ukraine den 25. Oktober 2015 blev overordnet betragtet som et barometer på myndighedernes vilje til at overholde de standarder, der blev opnået ved præsidentvalget og parlamentsvalget i 2014. Bloc Petro Poroshenko ledet af landets nuværende præsident blev støttet af Yuri Lutsenko, som er borgmester i Kiev og Vitaly Klitchko, leder af partiet UDAR, og samlet under navnet BPPS – Bloc Petro Petroschenko Solidarnist.

Ivano-Frankivsk Oblast står der ud for observatørteam 06, i hvilket team jeg finder mit eget navn. Det lille hæfte, der er indeholdt i OSCE/ODIHR's informationsmateriale med oplysning om, hvor vi skal observere valget, bliver åbnet først og med mest indgående interesse ved ankomsten på en valgmission. Vi er i Kiev i Ukraine, og det er sen aften den 20. oktober, da vi bliver modtaget på vores hotel af venlige ODIHR-medarbejdere. Ivano-Frankivsk ligger i det vestlige Ukraine ved bjergkæden Karpaterne, og rejsen dertil er planlagt med nattog i elleve timer. Vi er 25 observatører i alt af forskellig nationalitet, der skal følges ad til Ivano-Frankivsk og herefter fordeles til valgdistrikter i regionen. Efter et øjeblik ærgrelse over så lang en togrejse, bliver jeg nysgerrig efter at vide, hvordan en togrejse i sovevogn foregår i Ukraine. Og nysgerrigheden bliver fulgt op af en forventningens glæde, som bliver indfriet til fulde. Togrejsen med den transkarpatiske jernbane bliver en af de oplevelser, som er en uventet sidegevinst ved at være valgobservatør i en del af verden, som ikke er et umiddelbart turistmål i øjeblikket. Toget er bygget i det gamle Østtyskland, og kupeerne er som taget ud af en Agatha Christie-roman. Omend vi ikke vågner ganske udhvilede næste morgen kl. 5:45 ved ankomsten, så er det en særlig oplevelse at duve i togets rytme gennem natten. Halvvejs i søvne registrerer vi, når toget gør holdt ved en station. Fra Ivano-Frankivsk bliver jeg med min team-partner, som er fra Canada med rødder i Ukraine, sendt videre til valgdistriktet Yaremche. Sammen med vores tolk og chauffør tilbringer vi samme dag og den næste med til at gøre os bekendt med vores valgdistrikt. Yaremche er et landdistrikt med mange landsbyer, nogle af dem beliggende i bjergene. Tolv valgsteder – PECs - Precinct Election Commissions – er i forvejen foreslået os af vores langtidsobservatører. Afstandene til de fjernestliggende landsbyer er pænt store og vejene er ikke de bedste, men vores chauffør er lokalkendt, hvilket er en stor hjælp.

Åbningen af valget

På valgdagen søndag den 25. oktober ankom vi til det første valgsted kl. 7:20 søndag morgen for at være med ved de formelle forberedelser forud for åbningen af valget. Det omfattede præsentation og forsegling af de tomme stemmeurner og udpakning af valg materialet og annoncering af antallet af stemmesedler. Det var på en skole, og de første vælgere, som ikke overraskende var gamle mennesker, sad allerede parat ude på gangen. Der var mange parti- og kandidatobservatører til stede, og de blandede sig uhæmmet i udpakningen og fordelingen af valg materialet på bordene. Valgkomitéen var ikke ganske velforberedt og det tog tid med udpakningen af de mange stemmesedler. Der var fem stemmesedler – én for hver af følgende pladser:

Ukraine – En beretning fra lokalvalget den 25. oktober 2015 ved Grethe Bille

1) Regionsråds-repræsentant, 2) Byens borgmester, 3) Byråds-repræsentant, 4) Landsbyens borgmester, 5) Landsbyråds-repræsentant

Vælgerne begyndte at sive ind i lokalet. Med de mange observatører og 13 komitémedlemmer, der ikke var på plads, lignede det på et tidspunkt kaos, men det løste sig på forunderlig vis op. Valgkomitéen, som var iført traditionelle ukrainske skjorter og bluser, afsang stående en ukrainsk hymne, hvorefter der blev afholdt to minutters stilhed for de mange ofre for borgerkrigen i Ukraine. Til sidst blev der bedt en bøn for Ukraines fremtid, og så blev valget erklæret for åbnet med tyve minutters forsinkelse. Traditioner og skikke i denne del af Ukraine stammer for en del fra befolkningsgruppen Hutsulernerne, som har levet her i århundreder.

Hvorfor stopper I ikke krigen?

I løbet af dagen besøgte vi omkring ti valgsteder, og vi fik endnu en sidegevinst til det at være valgobservatør ved at køre gennem det utroligt smukke landskab ved foden af bjergområdet Transkarpaterne. Begunstiget af et strålende solskin, flammede det i efterårsfarverne bronze, rødbrun og gylden. Valghandlingen fandt som oftest sted på landsbyens skole eller i et gammelt kulturhus, og lokaliteterne var overraskende gode med et par få undtagelser. Nogle steder blev valgkomitéen synligt overrasket over, at observatører fra OSCE uventet dukkede op og var umiddelbart lidt reserverede. Det løste sig op, når vi præsenterede os og afleverede vores akkreditiver og fortalte om formålet med vores kortvarige besøg. Vi understregede, at vi kom efter invitation fra Ukraine's regering og at vi ikke havde ret til ret til at blande os i noget, og vi blev herefter overalt behandlet med venlighed og imødekommenhed. De øvrige observatører var nysgerrige over vores tilstedeværelse og en enkelt benyttede lejligheden til at stille os spørgsmålet: "Hvorfor stopper I (OSCE) ikke krigen i Ukraine i stedet for at observere vores valg"?

Den lange nat i Yaremche

Jeg holder meget af de gamle koner på landet. Alle har de tykke frakker på og uldne tørklæder, foldet i en trekant og knyttet under hagen. De unge kvinder derimod er iført smarte jakker og støvler med tårnhøje hæle og velplejet udseende. Mange mænd var iført tøj med militært look, og det var vanskeligt at gennemskue, hvem der rent faktisk var noget ved militæret, paramilitær eller blot trendy påklædt. En af dem var kronraget, bortset fra en kulsort hårpisk eller hestehale. "Han repræsenterer en oppositionsbewægelse, der prøver at genoplive kosakkerne", fortalte vores tolk. Kosakkerne, der er kendt helt fra 14-1500-tallet, var militært organiseret og under den russiske revolution kæmpede de fleste mod kommunismen.

Vi – min team-partner og - jeg havde på forhånd ved lodtrækning afgjort, hvilket valgsted, vi ville besøge som det sidste på valgdagen. Vi beholdt det som vores hemmelighed, så rygter ikke skulle ile i forvejen. Her skulle vi overvære lukningen af valget og blive, indtil optælling og udfyldelse af valgprotokoller havde fundet sted. Det blev en lang nat. Optællingen af fem forskellige stemmesedler med mange kandidater på hver stemmeseddel var ikke det vanskeligste, men den efterfølgende afstemning af tallene voldte problemer – specielt på

Ukraine – En beretning fra lokalvalget den 25. oktober 2015 ved Grethe Bille

grund af opdelingen af valget af repræsentanten til byrådet i tre distrikter. Observatørerne krævede genoptælling, og det medførte faktisk, at tre stemmer blev fundet, som fejlagtigt var blevet opført i nabodistriktet, der i nogle tilfælde befandt sig på samme vej. Efter overensstemmelse af tallene begyndte den utroligt langsommelige udfyldelse af valgprotokollerne, som bliver udfyldt i hånden i så mange eksemplarer, som der er brug for af hensyn til de mange observatører. Med underlægningsmusik af bilmende mobiltelefoner med ringetone af alt fra fuglekvidder til Skæbnesymfonien og råben og argumenteren fra de tilstedeværende partiobservatører, blev opgaven ikke nemmere. Den kvindelige Chairman of the Committee bevarede imidlertid ro og myndighed gennem den lange valgnat. Kl. 7.30 mandag morgen fik vi grønt lys fra vores langtidsobservatører til at gå hjem og sove. Skisportshotellet, som her uden for sæsonen var affolket, var i mellemtiden blevet fyldt op af russiske skolebørn fra det østlige Ukraine. Det var starten på skolernes efterårsferie, og børnene var inviteret af byen Yaremche til at holde ferie i det naturskønne område.

Revolutionshelte og politikere

Vi ankom til distriktsvalgkontoret TEC – Territorial Election Committee samme eftermiddag, og nåede at overvære overleveringen af ”vores” PEC’s valgmateriale til godkendelse og systematisk opstilling i det landsdækkende computersystem. Skænderierne fra aftenen i forvejen fortsatte mellem de medfølgende observatører og valgkomiteen, og der blev råbt højt og beskyldningerne for gennem luften. På et tidspunkt kunne man blive bekymret for, om det gik over til korporligt slagsmål. Denne gang handlede uenigheden om tre kandidater, der ikke var tilfredse med resultatet og krævede omtælling. Der havde været foretaget så mange omtællinger, og TEC foreslog til sidst en afstemning blandt de tilstedeværende (ikke os) om, hvorvidt endnu en timelang omtælling af valgprotokollerne skulle finde sted. Resultatet faldt ud til fordel for godkendelse af optællingen, som den forelå, og et lettelsens suk bredte sig.

De mange partiobservatører, som umiddelbart forekom at bidrage til forvirringen, blev i OSCE’s afsluttende rapport anset for et gode i forhold til gennemsigtigheden af valgproceduren. Ifølge Code of Conduct må vi ikke diskutere politik eller give udtryk for politiske holdninger, men én af dagens snakkesalige observatører gav udtryk for, at han betragter det som et problem for Ukraines fremtid, at mange af revolutionsheltene fra Maidan-pladsen i februar 2014 har fået sæde i parlamentet. De er ikke uden uddannelse, men har hverken den økonomiske eller politiske erfaring til at lede landet, og omend omgivet med stor respekt, må der en radikal ændring af denne opfattelse til for at føre Ukraine frem mod en bedre fremtid. (citater). At samtidigt en åbenlys indblanding fra rivaliserende oligarker fra begge politiske blokke finder sted, skaber bitterhed i befolkningen. Porosjenkos’s koalition vandt valgene i denne del af Ukraine, men skuffelsen over, at hans overtagelse af regeringsmagten i 2014 ikke har ændret ved korruption og økonomisk krise er stor. Og begejstringen fra dengang har ændret sig til en form for håbløshed.

Grethe Bille startede med en administrativ og erhvervsmæssig erfaring i bagagen i 1985 i Dansk Flygtningehjælp og var i de næste 20 år rundt i de fleste hjørner af organisationen, både i ind- og udland. I samarbejde med UNHCR har hun været udsendt til Irak og Balkan og i samarbejde med Udenrigsministeriet til Hebron på Vestbredden. I de senere år har hun deltaget i en række valgmissioner i Mellemøsten og i Centralasien.